

ЧОВЕКЪТ И БОРБАТА В ПОЕЗИЯТА НА ВАПЦАРОВ

Вапцаровата поезия се ражда в един от най-драматичните моменти на човешката история-годините на Втората световна война ,когато светът изживява най-големия сблъсък на прогресивното и реакционното ,на възвишено-героичното и антихуманното.В една епоха , наситена с жестокост ,но и с величествена смърт ,прекрасната лирика на поета убедително утвърждава естетически идеал ,в основата на който са заложени най-възвишени чувства-действен патриотизъм и жертвен хуманизъм ,борба в името на социалната справедливост. Вапцаров продължава революционните традиции на нашата лите ратура и като всеки голям поет подхожда творчески към темата за борбата.Ботев опоетизира героиката на човека.Вазов възпява подвига и саможертвата в името на българското.Смирненски изгражда абстрактно-символния образ на революцията.Вапцаровата гледна точка е по-различна.Тя се определя от времето ,в което живее и твори поетът.Тй се бори за справедливост ,с/у пошлостта на един отдалечен от личността живот.

Н.Вапцаров твори през 30-те и 40-те години на Ххв. ,време на жестока дехуманизация и обезчовечаване ,време на суров сблъсък м/у човека и действителността ,епоха ,разтваряща човека вбезлика тълпа ,лишаваго от индивидуалност.Тази епоха внася промени в човешката личност ,усилва копнежа за свобода и справедливост.Поетът се интересува от драмата на живота ,живее в борбата и с борбата.Революцията е ежедневието на епохата му ,въпрос на настоящето ,сърцевина на неговата нравственост и мироглед ,житейска естетическа позиция.

Поетът разглежда историческите борби на испанския народ като неразделна част от борбата на цялото човечество.По този начин в стремежите на испанските борци ,поетът вижда сбъдването на мечтите на собствената си родина и народ.Съвсем естествено проблемът за борбата и свободното бъдеще се налага като основен в стихотворението"Писмо"-част от поредицата "Песни за една страна".

Испанската тема не е само епизод в творчеството на Вапцаров.През нея минава пътят към цялото му по-нататъшно творчество.Подходът на Вапцаров в цикъла "Песни за една страна" е дълбоко личен ,творческо-интимен.Поетът отделя място за испанската революция ,защото тя му е необходима и осмисля досегашния му живот.В този смисъл Испания наистина се превръща и в творчески импудс ,в"участ и сдба".

Стихотворенията ,посветени на Испания са обединени на различни принципи-идеи ,тематика ,общи герои.Във всички случаи те подчертават една поетична идея и водят до окрупняване на поетична та му визия за обективната реалност.Точно това постига Вапцаров ,предавайки в едър художествен и идеен мащаб картината на гражданската борба на испанския народ и нейния международен смисъл и значение.Поетът разкрива борбата на един отделен народ като част от борбата на всички хора за прогрес.Като апотеоз на борческия стоицизъм ,на красотата ,на осмислената саможертва ,като отговор на проблемите на човечеството ,породени от острия двубой на човека с живота и човека с времето се ражда стихотворението"Писмо".В него поетът пресъздава не само грандиозността на революцията ,но и съизмеримостта на борбата с човешката съдба.В стихотворението чрез образа на испанската жена Долорес Мария Гойя е показан психологическия механизъм на характерен за поета процес-прераждането на обикновения човек в борец.В творбата поетът разкрива нравствения и психологически смисъл на човешкото духовно развитие.

Поетът изгражда своята творба като изповед-монолог ,разкриващ искреност на чувствата и оказващ силно въздействие в/у читателя.Той осъществява конфликтите интимно-личносно чрез мотива за смъртта и мотива за чудото на прозрението.Смъртта на любимия предизвиква дълбоко страдание в душата на героинята.Драматичните и изживявания Вапцаров разкрива чрез повторението "Фернандес убит".

Основен проблем в стих. е възможността на човек да достигне до истината ,да разбере смисъла на съществуването си.Поетът разкрива съзряването на бореца в обикновения човек и нуждата от борба за утвърждаване на човешките нравствени ценности.От недоумението на безсмислената и неоправдана смърт започва пътуването към истината на героинята от стих."Писмо".

Борбата за по-справедлив живот е върховен момент от живота на всеки борещ се човек ,момент ,в който той преосмисля живота си.В този смисъл борбата е видяна като болка ,незарастваща ,непрекъснато кървяща рана от гибелта на любимия човек:

"Той бе толкова добър,

те защо ми го убиха?"

Чрез късите възклицателни изречения в началото ,чрез реторичните въпроси и въздействащи глаголи:"кори" ,"прозре" ,"сливат" -се постига внушението за масовостта на скръбта и се налага идеята ,че подвигът не е единичен.Повторението на "можеби" ,стихът "е отнел прекъсната младост" ,оксиморона "щастлива смърт" уточняват смисъла и съдържанието на живота.С изострена чувствителност не само към личното страдание ,но и към болката на другите ,героинята по чисто емоционален ,интимно-съкровен път достига до прозрението за необходимостта от борба:

"ала скръб и там горчи

и съязи ,сълзи напират..."

Опитът на Долорес да прозре философските концепции на вътрешния свят на Фернандес я води към откритието за всеобхватността на страданието ,за повсеместността на човешката мъка ,които раждат и твърдението:

"Фернандес бе прав ,дори мисля ,че грешиме ние".Смисълът на революционната борба трябва да промени грубата действителност ,тя е път за постигане на бъдещето.Прониквайки в същността на мъчителните и напрегнати въпроси ,следвайки линията на психологическите изживявания.Поетът пресъздава процеса на осъзнаване на големите истини в живота ,механизма на вътрешното приобщаване към прозренията на другите.В преосмислянето на личната трагедия ,в търсенето на обяснение за нея ,философското проникновение на Фернандес "по-добре е да умреш ,вместо да живееш скотски" се превръща в осъзната позиция и на Долорес:

"Изведнъж разбрах ,че той

все пак трябваше да иде".

Героинята намира нравствена сила да вдъхне кураж и увереност на своята майка ,да

съчувства на чуждото страдание ,да спести страданието на другите.Чрез единичното и общото страдание се достига до идеята за необходимостта от саможертва в името на един по-праведливо устремен и по-човешки живот ,където личността няма да се бори само за своето физическо оцеляване ,а и за духовното си осъществяване.Животът на Фернандес и Долорес е живот за парченцето хляб ,живот-борба за всекидневно оцеляване.Този живот е посредствен ,разкриващ примитивното и елементарното в човешкото битие ,недостатъчен е за героите и те въстават с/у него.Поетът успява да реши лична драма в основата на нейната обществена значимост-жената е разбрала смисъла на борбата ,надмогнала е личната си болка.Вглеждайки се в драмата на едно обикновено семейство ,показвайки болката и мъката ,Вапцаров утвърждава нуждата от борба в цялата и сложност и безпощадна истинност.Борбата е в името на идеала-мечта ,за духовно и свободно прогресивно развитие на всеки човек.Поета налага идеята за силата на човешкия ,в дух ,за житейската необходимост от борбата.Непоколебимо е убеждението на Вапцаров ,че само чрез нея и в нея може да се сътвори онзи мечтан и "чудесен" , така "желан и нужен" живот ,за който копнеят героите му.Идеята за саможертвената смърт в името на красивото и светло бъдеще обединява хората и води героинята до прозрението и вярата за справедливостта на делото на нейния любим.Долорес е убедена ,че в името на бъдещите поколения трябва да плодължи свящото дело на Фернандес.Така борбата се превръща в съдържание на живота.Тя е отрицание на старото и утвърждава новото и прогресивното.Понятията "борба" и "живот" в стихотворението "Писмо" се преплитат постоянно ,като взаимно се изпълват със съдържание-борбата за живот и живот за борбата.Без тяхната синкретична връзка не е възможно да бъде даден отговор на въпроса: "Хляб си имахме...Но за бъдещия син щешели да стигне ,мамо?".Борбата изисква пълно себеотдаване ,готовност за саможертва /кулминация в борбата/ ,върховно изпитание за човека ,своеобразен "пробен камък" за личността.Саможертвата е социално значима ,осмислена ,затова и смъртта на Фернандес е своеобразно въплъщение/на човека-борец ,човека-революционер ,и е продължение на борбата."Те се сливат в своята смърт...."

В лириката на поета проблемът за саможертвата е разгърнат в два аспекта: романтично-извисяване и демитологизиране на смъртта ,приемането и като нещо естествено.Смъртта на Фернандес е романтично извисена ,саможертвата му е велика ,защото е в името на още по-велика цел-свободното бъдеще на човечеството.

Героят на Вапцаров е художествено обобщение на бореца за справедливост и едновременно с това е живият ,конкретен човек. Стреми се да реши въпросите за мястото на борбата в ценностната с/ма на човешката личност ,преосмисляне и осъзнаване красотата на саможертвата ,носи в себе си тревогата за утрешния ден.За Вапцаров най-голямата болка си остава болката по изгубената човешка личност.Нейната многоаспектност откриваме в редовете на стихотворението "Предсмъртно".

"Аз паднах. Друг ще ме смени и ...

толкоз.

Какво тук значи някаква си личност?!"

В предсмъртните си мигове въпреки желанието си да "описв" личността без образ ,Вапцаров се стреми да изгради култ към човека ,за да го противопостави на суровото си съвремие ,да разкрие готовността за саможертва на човешкото носи съзнанието за приемственост в борбата.В напрегнатата драматична постройка на последната си творба ,Вапцаров решава окончателно кое е истински важното ,необятното и вечното ,в което душата на човека може да намери удовлетворение и спокойствие ,и казва своята най-последна дума -"обичахме".Така ,Вапцаров утвърждава в поетичното си творчество апотеоза на човека и неговата борба ,защото ,воден от дейния си хуманизъм ,е дълбоко убеден ,че хората са "творци на историята".Те единствено са в правото си да изпишат върху "пожълтелите" й "страници" своята история -историята на трудовете хора ,устремени не към живота-мечта ,а към живота-екзистенция /стихотворението"История"/.

Може би най-разкъсващото ,непрестанно подновяващо се противоречие в тази поезия е м/у нуждата да обичаш и невъзможността за това.Поетът винаги сдържа и потиска "любовта" в себе си /да мислиш за себе си е почти вина/.Липсата й обаче е мъка ,а омразата е наказание за душата /"Като гангрена...като проказа"/.Тя разруха ,унищожение ,докато любовта е път към свободата и безсмъртието.